

บทบาทของผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่*

THE ROLE OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS IN THE NEW ERA

ประสิทธิ์ ไชยศรี

Prasit Chaisri

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Phetchabun Rajabhat University

Corresponding Author's E-mail: umilk2000@gmail.com

บทคัดย่อ

ในยุคใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านการเมืองสังคมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคมทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัยเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติอย่างเร่งรีบโดยการมุ่งให้ประชากรของประเทศมีลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ร่วมมือกันเสริมสร้างชุมชนสังคมและประเทศชาติ กระบวนการทางการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนและแสดงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารทางการศึกษาในยุคใหม่ ประกอบด้วย บทบาทในฐานะผู้นำทางวิชาการ บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัย บทบาทในฐานะผู้ประเมิน บทบาทในการทบทวนนโยบาย บทบาทในการการบริหารหลักสูตรและการสอน บทบาทในการกำหนดตารางการปฏิบัติงาน บทบาทในการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ บทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร บทบาทในการประชาสัมพันธ์บทบาทในการประสานสัมพันธ์กับชุมชน สามารถคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้

* Received 19 May 2024; Revised 25 May 2024; Accepted 24 June 2024

กล่าวมาแล้ว ผู้บริหารยังมีฐานะผู้นำองค์กร จำเป็นต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะกระบวนการทางการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำสำคัญ: บทบาทของผู้นำ, การบริหารการศึกษา, ยุคใหม่

Abstract

The new era where there is a rapid change in politics, society, science, communication technology, and transportation, making the development of human resources in line with modern modifications is something that must be done urgently by aiming for the country's population to have Desired characteristics of living happily together in society Let's work together to strengthen the community, society, and nation. The educational process is critical in developing human resources to be efficient and effective. Educational institution administrators should be aware of and give importance to the management of their educational institutions and demonstrate the role and duties of educational administrators in the new era, including the role of academic leaders. Role as a discipline keeper Role as an evaluator Role in policy review Role in curriculum administration and teaching Role in setting work schedules Role in creating a learning atmosphere and culture Role in promoting the development of teachers and personnel Role in publicizing the role in coordinating relations with the community able to think analytically in addition to the Executives mentioned above also have the position of leaders of the organization. It is necessary to constantly develop oneself to be ready to accept the rapid changes of the modern world. In particular, the educational

process is very important in developing human resources to be efficient and effective.

Keyword: The role of leaders, educational administration, new era

บทนำ

ในยุคใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านการเมืองสังคมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคมทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัยเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติอย่างเร่งรีบโดยการมุ่งให้ประชากรของประเทศมีลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ร่วมมือกันเสริมสร้างชุมชนสังคมและประเทศชาติ กระบวนการทางการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนเองและแสดงบทบาทความเป็นผู้นำและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามภารกิจของสถานศึกษาในการพัฒนาประชากรให้มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในโลกไร้พรมแดนได้อย่างมีความสุข (ศศิรดา แพงไทย, 2559)

ปัจจุบันเทคโนโลยีไม่เพียงแต่มีบทบาทต่อการดำเนินชีวิต แต่ยังมีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ต่อผู้เรียนในสถานศึกษาแบบองค์รวม ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ทโฟน (Smartphone) แท็บเล็ต (Tablet) คอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) เมื่อนำอุปกรณ์เหล่านี้เชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่มีขีดจำกัดทั้งด้านเวลา สถานที่และปริมาณของความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้จากทั่วทุกมุมโลก ซึ่งวิวัฒนาการของเทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ต่อผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมต่อทิศทางของยุคสมัยและจะต้องมีความเข้าใจบริบทของสถานศึกษาเป็นอย่างดี และเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน ผู้บริหารจะต้องทำการวิเคราะห์สถานศึกษาทั้งระบบเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่สถานศึกษากำลังเผชิญอยู่ และนำไปวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาให้สถานศึกษาเกิดความก้าวหน้าและสอดคล้องต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยนอกจากนี้เทคโนโลยีดิจิทัลยังมีผลกระทบ

ต่อการบริหารงานของสถานศึกษาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การบริหารกิจการนักเรียน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งงานของสถานศึกษาในทุกๆ ด้านจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) เพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ในงานด้านต่างๆ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดภารกิจสำคัญในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ผู้นำองค์กรที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้จะต้องมีทั้งทักษะของผู้นำควบคู่กับทักษะการเป็นผู้บริหาร กล่าวคือ ภาวะผู้นำ (leadership) และการจัดการ (management) ควรอยู่ในบุคคลเดียวกัน และบุคคลที่เวลานี้ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง อย่างไรก็ตามบางครั้งเราไม่อาจแยกแยะการบริหารกับการเป็นผู้นำออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะในความเป็นจริงแล้วเรายังพบว่าในตำแหน่งเดียวกันอาจต้องทำหน้าที่ทั้งสองบทบาทไปพร้อมกัน อาทิ ผู้บริหารสถานศึกษาคนหนึ่งอาจต้องรับผิดชอบในการจัดทำวิสัยทัศน์ของโรงเรียนในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นผู้จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติที่จำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายอีกด้วย ผู้นำในสภาพสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสามารถที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขึ้นในองค์กรมีความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างวิสัยทัศน์กลยุทธ์ และวัฒนธรรมขององค์กรพร้อมไปกับการส่งเสริมให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ให้ได้ผลงานและเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อีกด้วย ความเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงจึงเหมาะสมและมีการนำไปใช้แทบทุกองค์การอย่างแพร่หลาย ภาวะผู้นำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง

การศึกษายังมีค่อนข้างน้อยมากและยังไม่เป็นระบบที่แน่นอนโดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำที่สามารถนำกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงลงสู่โรงเรียน เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัต (พิชญาภา ยืนยาว, 2562)

ซึ่งในบทความนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ บทบาทของผู้นำทางการบริหาร การศึกษาในยุคใหม่เนื่องจากผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรจำเป็นต้องปฏิรูปตนเองที่สามารถชักจูง สร้างจูงใจ นำเสนอแนวทาง ที่กระตุ้นให้หรือชี้แนะให้เพื่อนร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ยินดี เต็มใจ พร้อมใจ ยินดีในการกระทำการมีความกระตือรือร้นในการทำงาน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อที่จะบริหารและจัดการปรับปรุงคุณภาพผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อตนเอง ผู้ใต้บังคับบัญชา องค์กรสืบต่อไป

แนวคิดของบทบาทของผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่

การศึกษานับว่าเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าเพื่อพัฒนาเยาวชนซึ่งเป็นกำลังและอนาคตของชาติให้มีประสิทธิภาพ พร้อมแข่งขันกับนานาประเทศได้ การปฏิรูปการศึกษาควรเริ่มต้นจากการสร้างผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบและขยายผลอย่างมั่นคงและต่อเนื่องจะนำไปสู่การยกระดับผู้บริหารสถานศึกษาทั้งประเทศให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพโดยทั่วกัน ประเทศไทยเราจะมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานไม่แพ้ชาติใด ๆ โดยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพเหล่านี้จะเป็นแกนนำหลักในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยอย่างแท้จริงผู้บริหารยุคใหม่ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีความสามารถที่จะประสานความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ สามารถระดมและใช้ทรัพยากรเพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตลอดจนจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ บทบาทภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายการบริหารไว้ ดังนี้

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2543) ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป สรุปพอสังเขปได้ดังนี้ ด้านวิชาการประกอบด้วย มีความรู้และเป็นผู้นำด้านวิชาการ มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันท่วงที มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รอบรู้ทางด้านการศึกษา ความรับผิดชอบ แสวงหาข้อมูลข่าวสาร รายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ใช้นวัตกรรมทางการบริหาร และ คำนึงถึงมาตรฐานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย เข้าใจนโยบาย อานาจหน้าที่ และกิจกรรมในหน่วยงาน มีความรู้ระบบงบประมาณ เข้าใจระเบียบคลัง วัสดุ การเงิน มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียดรอบคอบ มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลหมั่นตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่เสมอ และ รายงานการเงินอย่างเป็นระบบ 3) การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล เป็นแบบอย่างที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีอารมณ์ขัน เป็นนักประชาธิปไตย ประณีประนอมอดทน อดกลั้น เป็นนักพูดที่ดี มีความสามารถในการประสานงานมีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน กล้าตัดสินใจ มุ่งมั่นพัฒนาองค์กร 4) ด้านบริหารงานทั่วไป เป็นนักวางแผนและกำหนดนโยบายที่ดี เป็นผู้ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่ดี มีความรู้ และบริหารโดยใช้ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร รู้จักมอบอำนาจและความรับผิดชอบแก่ผู้ที่เหมาะสม มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ

พระมหาสมบุรณ์สุธมโม (ทองแก้ว) (2557) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาและดูแลให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยบทบาทของผู้บริหารนั้นจะต้องเป็นผู้นำในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ สรุปบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาได้โดยพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความ

เข้าใจ มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญและมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาตนเองเกี่ยวกับภาวะผู้นำทั้งในด้านการบริหารและทางด้านวิชาการ เพื่อให้ตนเองสามารถทำหน้าที่ผู้นำในการพัฒนาได้อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาและการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรในสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาถือว่าเป็นหน้าที่ของบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา เตรียมการวางแผนและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประสานงาน อำนวยความสะดวก แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยกำหนดเป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องจัดให้บุคลากรในสถานศึกษามีความพร้อม โดยอาจดำเนินการใน 3 เรื่องคือ การสร้างความตระหนัก การสร้างเสริมความรู้ และการกำหนดความรับผิดชอบ 2) การศึกษาข้อมูลสารสนเทศมีความสำคัญในการตัดสินใจดำเนินงานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนการศึกษาและการกำหนดนโยบาย ซึ่งต้องมีข้อมูลที่มีคุณภาพ ถูกต้องครบถ้วนและทันสมัย จึงจะช่วยในการวางแผน การบริหารจัดการ และการตัดสินใจดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานี้ จะต้องมีการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ และ 3) การเตรียมระบบหรือแนวคิดเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพทางการศึกษา ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานประกันคุณภาพ

พิชญานา ยืนยาว (2562) ได้กล่าวถึง การดำเนินงานการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายใน ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรมากที่สุด ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ควรระดมความคิดกับทุกฝ่ายเพื่อให้หลักสูตรเหมาะสมกับท้องถิ่น และง่ายต่อการปฏิบัติ และควรให้มีการปรับปรุงหลักสูตรเพิ่มเติม เช่น หลักสูตรท้องถิ่นเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นสื่อในกิจกรรมการเรียนการ

สอนมากที่สุด รองลงมาคือ จัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับครูผู้สอนอย่างเพียงพอในเทศ
ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ให้ความสนใจในการตรวจแผนการสอนของครูกระตุ้น
3) ด้านการประเมินผลการสอน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ประเมินผลตามสภาพจริงมากที่สุดรองลงมา
คือ ส่งเสริมให้มีการสร้างเครื่องมือที่มีมาตรฐานในการวัดผลและประเมินผล จัดให้มีการประชุมเพื่อ
กำหนดทิศทางการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร
ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณในการอบรม และส่งเสริมให้ครูทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมประชุม
สัมมนามากที่สุด รองลงมาคือส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองนอกเหนือจากด้านวิชาการ เช่น อบรม
ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และจัดให้มีการศึกษาดูงาน 5) ด้านการจัดการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควร
ให้ครูรับผิดชอบงานตามความถนัดความสามารถมากที่สุด รองลงมาคือให้ครูรับผิดชอบงานตาม
ความสมัครใจ และ การสร้างขวัญและกำลังใจ ผู้บริหารควรจัดให้มีการมอบเกียรติบัตรรางวัล แก่
ครูผู้มีผลงานดีเด่นในแต่ละด้าน เช่น การสอน การประพฤติตนการปฏิบัติงานมากที่สุด

Glickman & Gordon (2007) ได้สรุปบทบาทของผู้บริหารในการนิเทศภายใน โดยมุ่งเน้น
การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ดังต่อไปนี้ 1) การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรงการวางแผน
ระหว่างผู้บริหารร่วมกับครูผู้สอนก่อนให้ความช่วยเหลือการใช้สื่อ เครื่องมือ นวัตกรรมในการให้
ความช่วยเหลือครูผู้สอนในกระบวนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือขณะปฏิบัติงาน 2) การ
พัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม (group development) คือ การพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการ
แสวงหาความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการ 3) การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ
(professional development) คือการสำรวจความต้องการในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียน
การสอน การพัฒนาความสามารถในการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการสอนแบบต่างๆ 4) การพัฒนา
หลักสูตร (curriculum development) คือการกำหนดนโยบายและจุดเน้นในการจัดทำหลักสูตร
การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนในด้านความตระหนักของการเขียนหลักสูตร และ 5) การวิจัย
เชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (action research) การกำหนดปัญหาหรือเป้าหมายการวิจัยเชิง
ปฏิบัติการในชั้นเรียน การกำหนดวิธีการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนหรือวิธีการหาคำตอบ
หรือวิธีการแก้ปัญหา

ดังนั้นพอสรุปได้ว่าบทบาทภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่ ควรมีลักษณะทางวิชาชีพและคุณลักษณะส่วนบุคคลตามเกณฑ์มาตรฐาน มีความเป็นผู้นำที่กล้าหาญตัดสินใจในสถานะของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง สามารถหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงทางปฏิบัติงานทางการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีเป้าหมายทางการศึกษาที่ชัดเจน มีการวางแผนการทำงานเป็นทีม มีความริเริ่มสร้างสรรค์ มีการบริหารงานโดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และรู้จักแสวงหาความรู้ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของ สังคมโลกยุคใหม่ และที่สำคัญผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ ด้านการบริหารงานทั่วไป เป็นที่ปรึกษาในการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายให้บุคลากรทางการศึกษาได้อย่างดี

คุณลักษณะสำคัญของผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่

คุณลักษณะสำคัญของผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่บทบาทของผู้นำทางการบริหารการศึกษาก็มีวิวัฒนาการไปจากเดิมผู้นำยุคใหม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่แตกต่างและโดดเด่นกว่าอดีตเพื่อนำพาองค์กรทางการศึกษาฝ่าฟันอุปสรรคและขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จมีนักวิชาการได้ให้ความหมายการบริหารไว้ ดังนี้

วิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวถึงคุณลักษณะโดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลักและสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรมความคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา และการสื่อสารและการร่วมมือ 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีเนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ได้แก่

ความรู้ด้านสารสนเทศความรู้เกี่ยวกับสื่อและความรู้ด้านเทคโนโลยี 3) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จนักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเองทักษะสังคม และสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) และ ความรับผิดชอบ(Responsibility)

กระทรวงศึกษาธิการ (2558) ได้กล่าวถึงลักษณะ ของผู้บริหารควรการจัดการศึกษาที่จะต้องพัฒนากำลังคนให้มีขีดความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันบนเวทีโลก มีแผนการผลิตและพัฒนากำลังคน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเตรียมความพร้อมประชากรวัยเรียนให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิต 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อความสำเร็จทั้งด้านการทำ งานและการดำเนินชีวิต ผู้บริหารจึงควรมีแนวคิดที่ถูกต้องเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นและสอดคล้องกับแนวทางการบริหารของหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งมีแนวทางในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

พินิจ โคตะการ (2559) กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำผู้บริหารมีหน้าที่วางแผนและจัดระเบียบ ให้งานดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อยแต่ผู้นำมีหน้าที่ทำให้ผู้อื่นตาม และการที่คนอื่นตามผู้นำก็ไม่มีใครรับรองว่า ผู้นำจะนำไปในทิศทางที่ถูกต้องเสมอ ดังนั้นคนที่เป็ผู้นำที่เข้มแข็ง ก็อาจจะไม่ใช่ ผู้จัดการ หรือบริหารที่ดีได้ หรือผู้บริหารผู้จัดการที่ดีก็อาจไม่ใช่ผู้นำที่ดีก็ได้ดังนั้นถ้าเป็นไปได้ องค์การหนึ่งองค์การใดที่ต้องการประสบความสำเร็จ ก็ย่อมต้องการผู้บริหาร หรือผู้จัดการที่มีลักษณะเป็นผู้นำดังนี้ 1) ต้องมีความฉลาด (Intelligence) 2) ต้องมีวุฒิภาวะทางสังคมและใจกว้าง (social maturity & achievement drive) 3) ต้องมีแรงจูงใจภายใน (inner motivation) ผู้นำจะต้องมีแรงขับที่จะทำอะไรให้เด่น ให้สำเร็จอยู่เรื่อย ๆ และ 4) ต้องมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ (human relations attitudes)

จริญญากรณ์ ศรีจันดารี และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์ (2564) กล่าวถึงลักษณะของ ผู้บริหารในยุคใหม่จะต้องมีความรู้เชิงทฤษฎี มีความสามารถ มีทักษะ มีประสบการณ์ และหมั่น

สร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงโลกยุคใหม่ ต้องประกอบไปด้วย 1) ความรู้ทางวิชาการ นักประกอบการ นักริเริ่มสร้างสรรค์และความสามารถด้านเทคโนโลยี นักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก ตัวแบบที่ดีและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) สร้างทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม เทคโนโลยีและดิจิทัล

จิตติวิธส์ หมั่นกิจ (2565) กล่าวถึงคุณลักษณะของภาวะผู้นำต้องเป็นผู้มีเป็นศิลปะที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อนักบริหารที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากผู้นำจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดปัญหา ตัดสินใจ วางแผน และรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาของกลุ่มสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว การที่จะเป็นผู้บริหารในระดับมีอาชีพนั้น ต้องมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีมุมมองในการบริหารการทำงานเชิงกลยุทธ์ รู้จักการประมวลวิเคราะห์ ประเมินและตัดสินใจ ต้องมีวิสัยทัศน์ใหม่ในการบริหารจัดการให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องปรับแนวคิดในการบริหารจัดการบูรณาการที่เน้นการแก้ปัญหาและดำเนินการพัฒนาที่ผสมผสานชัดเจนทั้งเชิงนโยบายและภาคปฏิบัติ ต้องมีพฤติกรรมการบริหารแบบเชิงรุก เน้นผลงานหรือผลสำเร็จตามเป้าหมายและคุณภาพ ผู้นำควรที่จะสร้างวัฒนธรรมองค์กรปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรมีความรักองค์กรสร้างความผูกพันทางใจที่มีอยู่ในตัวบุคคลก็องค์กรของตนถ้าตัวบุคคลได้ปฏิบัติงานด้วยใจที่ผูกพันในความรักองค์กรแล้วก็จะยอมส่งผลให้งานนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่จะมีคุณลักษณะของผู้นำไม่ว่ายุคใด สมัยใด ในองค์การประเภทใดมักจะมีทักษะ 3 ด้านหลักๆ ได้แก่ ครอบตนเอง ครอบคน ครอบงาน กล่าวคือ ต้องมีคุณลักษณะผู้นำที่เป็นที่เคารพนับถือ มีวุฒิภาวะทางสังคมและใจกว้าง มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับมนุษย์สัมพันธ์ เป็นแบบอย่างที่ดี ดำรงไว้ด้วยหลักธรรมาภิบาล ก็คือครอบตนเอง ส่วนการครอบคนคือมีทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์สูง สามารถโน้มน้าวให้คนในองค์กรปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจในขณะที่การครอบงานก็คือผู้นำต้องมีทักษะในการทำงาน มีความรู้ ความสามารถในสายวิชาชีพของตน จึงจะสามารถนำพาองค์กรประสบ

ความสำเร็จ บรรลุได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ และ มีการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีมโดยใช้เทคโนโลยีสมัย

บทบาทของผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่

ภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่ ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เต็มไปด้วยความท้าทายใหม่ๆ บทบาทของผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่ก็มีวิวัฒนาการไปจากเดิม ผู้นำยุคใหม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่แตกต่างและโดดเด่นกว่าอดีต เพื่อนำพาองค์กรทางการศึกษาฝ่าฟันอุปสรรคและขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ มีคุณลักษณะสำคัญของผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่ 8 ประการ ดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมุ่งเน้นอนาคต ผู้บริหารการศึกษา ต้องมีความสามารถในการมองภาพรวม วิเคราะห์แนวโน้ม และกำหนดทิศทางการศึกษาในอนาคต โดยคำนึงถึงบริบทและความต้องการของผู้เรียน สังคม และประเทศชาติ ผู้บริหารการศึกษา ควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กล้าคิด กล้าทำ และพร้อมที่จะนำพาองค์กรก้าวไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

2. มีทักษะการสื่อสาร ผู้บริหารการศึกษา ต้องมีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการสื่อสารแบบวาจา การเขียน และภาษากาย ผู้บริหารการศึกษา ต้องสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบาย และแผนงาน ให้กับบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ เข้าใจได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง และตรงประเด็น

3. มีความเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารการศึกษา ต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ ปลุกเร้าพลังและกระตุ้นให้บุคลากรและนักเรียนทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่ ผู้บริหารการศึกษา ควรมีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ จริงใจ ยุติธรรม และให้ความสำคัญกับผู้คน สามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

4. มีทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ผู้บริหารการศึกษา ต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะปัญหา หาสาเหตุ และหาแนวทางแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ ผู้บริหารการศึกษา ควรมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ กล้าที่จะตั้งคำถาม และมองปัญหาจากหลายมุมมอง

5. มีทักษะการบริหารจัดการ ผู้บริหารการศึกษา ต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำควรมีทักษะการวางแผนการจัดสรรทรัพยากรการบริหารเวลาและการควบคุมดูแลการทำงาน

6. มีการพัฒนาเสมอ ผู้บริหารการศึกษา ต้องมีความใฝ่รู้หมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ผู้บริหารการศึกษา ควรติดตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แนวโน้มทางการศึกษา และความต้องการของผู้เรียน

7. การเป็นผู้ที่สร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารการศึกษา ต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ ปลุกเร้าพลัง และกระตุ้นให้บุคลากรและนักเรียนทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่ ผู้นำควรมีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ

8. เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาในยุคใหม่ สามารถวิเคราะห์และประเมินศักยภาพของเทคโนโลยี เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่เป็นยุคที่เต็มไปด้วยการทำนายผู้บริหารการศึกษาจำเป็นมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมุ่งเน้นอนาคต มีทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เป็นผู้มีความสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรทางการศึกษาเป็นนักพัฒนาอยู่เสมอ และ ความเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจผู้นำต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ ปลุกเร้าพลัง และกระตุ้นให้บุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ

สรุป

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาในยุคใหม่ ประกอบด้วย บทบาทในฐานะผู้นำทางวิชาการ บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัย บทบาทในฐานะผู้ประเมิน บทบาทในการทบทวนนโยบาย บทบาทในการการบริหารหลักสูตรและการสอน บทบาทในการกำหนดตารางการปฏิบัติงาน บทบาทในการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ บทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร บทบาทในการประชาสัมพันธ์บทบาทในการประสานสัมพันธ์กับชุมชน และ บทบาทในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีวิสัยทัศน์ ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสารและ

เทคโนโลยีการเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์และประกอบการนักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวกตัวแบบที่ดีและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาการสื่อสาร การทำงานเป็นทีมเทคโนโลยี การตัดสินใจผลสัมฤทธิ์มนุษย์สัมพันธ์ และมีคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของผู้บริหาร นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้ว ผู้บริหารยังมีฐานะผู้นำองค์กรการจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อพร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะกระบวนการทางการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการบริหารองค์การของตน และแสดงบทบาทความเป็นผู้นำและนำพาองค์กรไปสู่ ความสำเร็จตามภารกิจ บทบาทของผู้บริหารมีอย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับภารกิจและกิจกรรมการบริหาร ซึ่งผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการที่ตนที่สำคัญ สามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมั่นฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำที่ยอดเยี่ยม ปรับเปลี่ยนองค์การให้ทันสมัยพัฒนาทีมงานให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้พัฒนากระบวนการที่ตนใหม่ให้เกิดขึ้นในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ .(ฉบับที่ 3). พ.ศ. 2553 .กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). เอกสารแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.
- จริญญาภรณ์ ศรีจันดารี และจุฬาพรรณภรณ์ ณะแพทย์. (2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(3), 866-875.
- ฐิติวัสส์ หมั่นกิจ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา.วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 5(3),124-140.

- พระมหาสมบุรณ์ สุธมโม (ทองแก้ว). (2557). บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 1(1), 89-102.
- พินิจ โคตะการ. (2559). ผู้นำและภาวะผู้นำกับความสำเร็จขององค์กร. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2563 จาก <http://phinit0112.blogspot.com/2016/02/>
- พิชญญา ยืนยาว. (2562). ภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษาและสถานศึกษา. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). สถานศึกษากับการจัดการความรู้เพื่อสังคม. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ศศิรดา แวงไทย. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิทยาลัยบัณฑิต เอเชีย, 6(1), 7.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). การบริหารเขตพื้นที่การศึกษา: เพื่อคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ.
- Glickman Carl D. S.P.; & Ross-Gordon, J.M. (2007). Supervision and Supervision and Curriculum Development. 135-148. Instructional Leadership: A Developmental approach. (7 th ed.). Boston: Allyn & Bacon.